

PRILOZI RIBARSTVENOJ STRUCI

ŠTO NAM PORUČUJE NJEMAČKA?

Svi smo svjesni teške situacije u našem ribarstvu, i slatkovodnom i morskom, i u uzgoju i u ulovu, a i općenito u poljoprivredi. O stanju i uzrocima ove krize, prije svega o nizu objektivnih okolnosti, zadnjih je godina mnogo rečeno i napisano. Znatan dio tih problema uzrokovan je radikalnim smanjenjem tržišta i novim oblicima poslovanja. Budući da je naša želja, a vjerujemo i sigurna budućnost, ubrzani ulazak Hrvatske u europske integracije, preostaje nam samo da novonastalu situaciju prihvatimo i što prije joj se prilagodimo.

U tome sklopu Svjetska je banka organizirala studijsko putovanje radi upoznavanja sustava organizacije poljoprivrednih istraživanja u Njemačkoj. Uz još šest naših znanstvenika, imao sam prilike sudjelovati u tom putovanju od 13. do 26. studenoga prošle godine. Ostali sudionici bili su prof. dr. Vinko Kozumplik i doc. dr. Vjekoslav Par s Agronomskog fakulteta u Zagrebu, prof. dr. Ivan Knežević i prof. dr. Ivan Žugec s Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, dr. Đordano Peršurić s Instituta za poljoprivredu i turizam u Poreču, te mr. inž. Franka Mlikota s Instituta za jadranske kulture i unapređenje krša u Splitu. Program je bio vrlo intenzivan, pa smo svakodnevno, između doručka i večere, posjećivali nekoliko vrhunskih institucija za poljoprivredu. Shema posjeta svakoj od tih ustanova bila je slična: razgledavanje ustanove i predavanje o njezinoj djelatnosti, a nakon toga dugotrajni razgovori.

U Bonnu smo posjetili Ministarstvo za hranu, poljoprivredu i šumarstvo, Njemačko istraživačko društvo, Centar za poljoprivrednu dokumentaciju i informacije, Poljoprivredni fakultet i Poljoprivrednu komoru. U mjestu Kleve posjetili smo Kuću Riswick, koja se bavi primijenjenim poljoprivrednim obrazovanjem i istraživanjima, a napose dojmljiv bio je posjet divovskome kemijskom koncernu Bayer u Leverkusenu i Mondorfu, koji je najveći istraživački centar na svijetu.

Vikend je donio predah za bolje upoznavanje Bonna i okolice, uz kraću plovidbu Rajnom, kako bi se napunile baterije za sljedeći naporan tjedan. On je započeo u mjestu Braunschweig u dvjema ustanovama slična imena — Savezni biološki istraživački institut za poljoprivredu i šumarstvo, koji je prije svega orijentiran na zaštitu bilja, te Savezni istraživački institut za poljoprivredu, koji pokriva sva ostala poljoprivredna područja. Na Sveučilištu u Göttingenu, te u Witzenhausenu posjetili smo poljoprivredne fakultete, a u Grob-Umstadt u Njemačko poljoprivredno društvo. Tako smo uspostavili kontakte s fakultetima, komorama i udruženjima proizvođača vezanima uz poljoprivredu.

Slika 1. Pastrvski ribnjaci Sveučilišta u Göttingenu

Slika 2. Zapuštteni silosi za akvakulturu Sveučilišta u Göttingenu još su jedan pokazatelj trenutnog odnosa prema intenzivnoj proizvodnji hrane u Njemačkoj

Slika 3: Detalj velikog pogona za istraživanje uzgoja tilapija na Sveučilištu u Göttingenu. Osjećaj zamućenosti fotografije posljedica je tropske mikroklike s mnogo vlage u zraku koja vlada u tom prostoru.

Svuda nam je rečeno više-manje isto: poljoprivreda je dostigla i prestigla svoje limite i sada se u prvome redu traže načini što bezbolnijeg zaustavljanja, pa čak i smanjivanja njezine proizvodnje. Svi smo uglavnom načuli o takvim kretanjima, ali kada se s time suočavate svakodnevno na najodgovornijim mjestima, onda to dobiva i dodatnu težinu. Tako npr. ako proizvođač mlijeka prekorači dopuštenu kvotu, za svaku prekobrojnu proizvedenu litru plaća kaznu od 60 pfenniga, što je više nego zarada koju može postići. Unatoč tome proizvodi se oko 30% više mlijeka nego što su njemačke potrebe. Isto tako država određuje, i to financijski stimulira, da se 20% poljoprivrednog zemljišta ostavlja neobrađeno. Iako je udio njemačkoga poljoprivrednoga stanovništva izuzetno mali (3,4% godine 1992.), sve ovo uvjetuje i daljnje masovno napuštanje poljoprivredne proizvodnje, a time i povećanje poljoprivrednih posjeda. Oni koji odlaze prodaju svoje kvote onima koji ostaju, a zemlju, radi neke sigurnosti, ipak radije daju u zakup nego da je prodaju. Zbog toga, kada automobilom prolazite kroz lijepa, potpuno uređena i urbanizirana sela, dobijete informaciju da u njima samo dvije-tri obitelji žive od poljoprivrede.

Otpriblike polovica poljoprivrednoga stanovništva živi isključivo od poljoprivrede, ali pridonosi 78,5% njezine proizvodnje. Druga polovica glavninu prihoda ima izvan poljoprivrede. Ovaj je proces i u nas davno započeo i

rješavanje naših problema sigurno će biti u njegovoj intenzifikaciji. No, za to je potrebno jako gospodarstvo koje može primiti višak radnika, a njemačka je jedna od najjačih na svijetu.

Još jedna karakteristika poljoprivredne proizvodnje u Njemačkoj jest, osim u pojedinim slučajevima, težnja k ekstenzifikaciji. Stoga se previše ne štiti od vremenskih nepogoda, a nastoji se proizvesti hrana sa što manje nepotrebnih ulaganja. Traže se i alternative u proizvodima, te razvoj tzv. ekološke poljoprivrede, koja nastoji integrirati sve proizvodne čimbenike. Na poljoprivrednim se fakultetima smanjuje broj studenata, veće je zanimanje za smjerove poljoprivredna ekologija i poljoprivredna ekonomija nego za klasične — biljnu proizvodnju i stočarstvo.

Iako ovo studijsko putovanje nije bilo vezano uz ribarstvo, nego poljoprivredu kao cjelinu, ipak smo imali priliku na fakultetu u Göttingenu naići na profesoricu akvakulture dr. Gabriele Hörstgen-Schwark. Bila je susretljiva i pokazala nam svoj istraživački centar. I ovdje je vidljiv odraz općega stanja u poljoprivredi, jer je glavina ribarskih istraživanja orijentirana na proučavanje tropskih riba tilapija. Stečena se znanja zatim prodaju širom vrućeg dijela našeg planeta.

Što zaključiti nakon ovih nabacanih ali snažnih impresija? Uvijek ćemo, naravno, morati jesti i poljoprivreda će uvijek imati svoju ulogu u prehrani našega stanovništva. Dio proizvodnje moći će se plasirati u turizmu, a posebni proizvodi i izvozom. No, sigurno je da velik broj ljudi od toga neće moći dobro živjeti, te da poljoprivreda, kako se često govori, ipak nije ona grana koja će nas moći povući u Europu. Našu poljoprivrednu i ribarsku proizvodnju trenutno treba prikladno zaštititi, no s obzirom na to da dugoročno želimo ući u Europsku Uniju, morat ćemo i poštovati njezine zakonitosti. Ako se do tada ne prilagodimo, u poljoprivredi ćemo se suočiti s problemima kakve trenutačno ima npr. Portugal.

U Göttingenu su nam agroekonomisti govorili: »Nemojte gledati trenutnu situaciju, nego krenite prama stanju koje će biti aktualno za desetak godina, kada je realno da nam se priključite.« Kada smo ih pitali što bi to bilo najbolje, odgovor je bio: »To je teško reći!« Ipak je na nama da nađemo pravi odgovor.

Prof. dr. Tomislav Treer